

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1980-1981

10 DECEMBER 1980

WETSVOORSTEL

tot wijziging van de artikelen 79 en 191
van het Gerechtelijk Wetboek

(Ingediend door Mevr. Ryckmans-Corin)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bracht België aan de spits van de jeugdbescherming. Thans wordt op de tenuitvoerlegging van die wet heel wat kritiek geuit.

Het volstaat niet een degelijke wettekst te maken; men moet ook over de nodige kredieten beschikken om die wet te kunnen toepassen. En dat is niet het geval. De preventieve sociale bescherming is immers zeer beperkt, de centra voor eerste onthaal zijn om zo te zeggen onbestaande en de vaste afgevaardigden zijn niet talrijk genoeg. Het gebrek aan reële middelen voor de jeugdbescherming is echter niet de enige oorzaak van de huidige kritiek. De wet van 8 april 1965 kent aan de jeugdrechters zeer uitgebreide bevoegdheden toe maar bepaalt niet dat zij, alvorens benoemd te worden, het bewijs moeten leveren van een specifieke opleiding.

Nu is een goed jurist niet noodzakelijk een goed rechter en een bekwaam magistrat is nog niet noodzakelijk een goed jeugdrechter.

Deze ernstige tekortkoming in de wet van 8 april 1965 lokte heel wat kritiek uit i.v.m. de bevoegdheden van de jeugdrechter.

Over de algemene vorming van de magistraten zijn heel wat studies en teksten gepubliceerd.

Een koninklijk besluit van 20 oktober 1936, dat nooit werd toegepast, voert een voorafgaand examen in vóór elke benoeming tot magistrat.

De Commissie Krings wees erop hoe weinig aandacht in België wordt besteed aan de opleiding van de toekomstige magistraten, terwijl de opleiding en de voorlichting van de magistraten in onze buurlanden heel wat beter zijn geregeld.

Ten slotte heeft de wet van 8 april 1971 de gerechtelijke stage bij de parketten ingevoerd. Dit systeem maakt een degelijke opleiding van de toekomstige parketmagistraten mo-

Chambre des Représentants

SESSION 1980-1981

10 DÉCEMBRE 1980

PROPOSITION DE LOI

modifiant les articles 79 et 191
du Code judiciaire

(Déposée par Mme Ryckmans-Corin)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La promulgation de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse plaçait la Belgique à l'avant-plan de la protection de la jeunesse. L'application de cette même loi fait aujourd'hui l'objet de nombreuses critiques.

Il ne suffit pas d'élaborer un bon texte de loi; encore faut-il consacrer les crédits nécessaires à son application, ce qui n'est nullement le cas. En effet, la protection sociale préventive est très limitée, les centres de premier accueil quasi inexistant, les délégués permanents trop peu nombreux. Cependant le manque de moyens réels de protection de la jeunesse n'est pas la seule cause des critiques actuelles. La loi du 8 avril 1965 accorde des pouvoirs très étendus aux juges de la jeunesse mais ne prévoit nullement qu'ils doivent justifier d'une formation spécifique préalable à leur nomination.

Or, si un bon juriste n'est pas nécessairement un bon juge, un magistrat compétent ne fera pas nécessairement un bon juge de la jeunesse.

Cette lacune importante de la loi du 8 avril 1965 a fait l'objet des nombreuses critiques émises à l'égard des pouvoirs du juge de la jeunesse.

Divers textes et études ont été publiés au sujet de la formation générale des magistrats.

Un arrêté royal du 20 octobre 1936, qui n'a jamais été mis en application, instaure un examen préalable à toute nomination de magistrat.

La commission Krings souligne le peu d'importance accordée à la formation des futurs magistrats en Belgique, alors que dans les pays limitrophes la formation et l'information des magistrats sont beaucoup plus poussées.

Enfin la loi du 8 avril 1971 instaure le stage judiciaire auprès des parquets. Ce système permet une réelle formation des futurs magistrats du parquet et offre une solution

gelijk en vormt tevens een zuinige oplossing voor de Schatkist; tijdens hun stageperiode immers bewijzen de toekomstige magistraten heel wat diensten, maar zij ontvangen een wedde die aanzienlijk lager ligt dan die van de benoemde magistraten.

Is het normaal dat de parketmagistraten op die wijze bevoorrecht zijn, terwijl daarentegen in geen specifieke opleiding is voorzien voor de zittende magistraten, die de heel wat zwaardere verantwoordelijkheid van het rechtspreken moeten dragen?

Is het niet wenselijk, ja zelfs noodzakelijk, om een gerechtelijke stage voor alle magistraten in te voeren? Op korte termijn stuit een dergelijk project echter op de huidige financiële moeilijkheden van de Staat.

Om de magistraten, of althans de gespecialiseerde magistraten zoals de jeugdrechters, ondanks alles een opleiding te verschaffen moet dan ook worden gezocht naar andere oplossingen, zodat de rechtzoekenden meer garanties hebben dat de wetten worden toegepast volgens de geest waarin ze tot stand zijn gekomen.

De wet van 8 april 1965 zou op sommige punten moeten worden gewijzigd, wat uiteraard een werk van lange adem is. Welke wijzigingen in de wet ook worden aangebracht, toch is en blijft specialisatie voor jeugdrechters zo onontbeerlijk en bovendien is dit probleem zo gemakkelijk te regelen dat er zo spoedig mogelijk een oplossing moet worden aangegeven.

De wet van 1965 blijft hoe dan ook een degelijk instrument inzake jeugdbescherming, dat echter, naast de reeds beperkte middelen voor de toepassing ervan, weinig nuttig zal blijken te zijn als de personen met de ruimste bevoegdheden, met name de jeugdrechters, worden gekozen uit de rechters van de rechtbank van eerste aanleg, ongeacht of zij dat ambt al dan niet wensen uit te oefenen en of zij al dan niet de vereiste bekwaamheid daartoe bezitten.

Voor de toekomstige doctors en licentiaten in de rechten is « jeugdbescherming » een keuzevak. Men hoeft de wet van 8 april 1965 dus niet eens te hebben bestudeerd om jeugdrechter te worden! Welnu, ook al is de jeugdrechter vóór alles een magistraat, hij blijft niettemin een zeer bijzondere rechter en in de magistratuur is hij misschien wel de persoon met de ruimste bevoegdheden. Hij heeft een verzoenende en opvoedende taak. In elk dossier maakt hij kennis met een gezin, waarvoor hij een open oor moet hebben, dat hij moet trachten te begrijpen en waaraan hij tactvol opvoedingsmaatregelen zal voorstellen of opleggen.

Het volstaat dus niet om de gepaste maatregel te vinden, hij moet die ook doen aanvaarden, door de minderjarige, door de ouders, soms zelfs door de opvoeders. De jeugdrechter moet dus ook een gemotiveerd magistraat zijn, die voorbereid is op zijn specifieke taak.

Hij moet bijgevolg de rechtsregels betreffende de minderjarigen kennen, maar bovendien de jongeren en hun ouders begrijpen. Hij moet dus goed op de hoogte zijn van de menswetenschappen, psychologisch doorzicht hebben en echt sociaalvoelend zijn.

Vele studenten in de rechten stellen belang in de jeugdbescherming. Zij dienen dus te worden geholpen in het oriënteren van hun opleiding en ook moeten zij gemakkelijker toegang krijgen tot de jeugdrechtbank.

Om al die redenen bleek het nodig in artikel 79 van het Gerechtelijk Wetboek een tweede lid in te voegen dat voorziet in de bijzondere voorwaarden om tot jeugdrechter te worden benoemd.

Om tot jeugdrechter te kunnen worden benoemd zal de magistraat moeten bewijzen :

1° dat hij met goed gevolg een bepaald aantal cursussen heeft gevolgd uit een bij koninklijk besluit vastgelegde lijst;

économique pour le Trésor; en effet, durant leur période de stage, ces futurs magistrats rendent de nombreux services et perçoivent cependant un salaire nettement inférieur à celui qu'ils recevront lorsqu'ils seront nommés.

Est-il normal que les magistrats des parquets soient ainsi privilégiés, alors que les magistrats du siège qui ont la responsabilité bien plus lourde de devoir prononcer les jugements, ne jouissent d'aucune formation propre?

Ne serait-il pas souhaitable, voire indispensable, d'instaurer un stage judiciaire pour tous les magistrats? Cependant les difficultés financières actuelles de l'Etat ne permettent pas la réalisation d'un tel projet à brève échéance.

Aussi est-on amené à envisager d'autres solutions afin d'assurer, malgré tout, la formation des magistrats, ou tout au moins celle des magistrats spécialisés, comme devraient l'être les juges de la jeunesse, et garantir ainsi aux justiciables, une application des lois plus conforme à l'esprit dans lequel elles ont été élaborées.

La loi du 8 avril 1965 devrait subir certaines modifications. Celles-ci feront nécessairement l'objet d'un travail de longue haleine. Cependant, quelles que soient les modifications apportées à la loi, la spécialisation des juges de la jeunesse est et restera tellement indispensable et ce problème est tellement facile à régler qu'il convient de le résoudre le plus rapidement possible.

La loi de 1965 reste néanmoins un bon outil en matière de protection des mineurs. Elle ne sera cependant pas très utile si, outre le fait que les moyens accordés à son application sont limités, ceux à qui sont confiés les pouvoirs les plus étendus, c'est-à-dire les juges de la jeunesse, sont choisis parmi les juges du tribunal de première instance, qu'ils désirent ou non accéder à ces fonctions et qu'ils possèdent ou non les qualifications nécessaires.

« La protection de la jeunesse » fait l'objet d'un cours à option pour les futurs docteurs et licenciés en droit. Il n'est donc nullement nécessaire d'avoir étudié le texte de la loi du 8 avril 1965 pour devenir juge de la jeunesse! Or, si ce dernier est avant tout un magistrat, il n'en est pas moins un juge très particulier et peut-être celui qui détient les pouvoirs les plus étendus dans la magistrature. Il a un rôle de conciliation et d'éducation. L'examen de chaque dossier requiert l'approche d'une famille qu'il doit écouter et comprendre et à laquelle il va proposer ou devra imposer, avec tact, une mesure éducative.

Il ne lui suffit donc pas de trouver la mesure adéquate, il doit la faire accepter par le mineur, par les parents, peut-être même par les éducateurs. Le juge de la jeunesse doit donc être un magistrat motivé et préparé pour cette fonction spécifique qui sera la sienne.

S'il doit donc connaître les dispositions juridiques en ce qui concerne les mineurs, il doit aussi comprendre les adolescents et leurs parents. Il est, dès lors indispensable qu'il ait également des notions approfondies dans le domaine des sciences humaines, des dons de psychologie et un réel sens social.

De nombreux étudiants en droit sont intéressés par la protection de la jeunesse. Il est donc souhaitable de les aider à orienter au mieux leur formation et de leur faciliter l'accès au tribunal de la jeunesse.

Pour l'ensemble de ces motifs, il a paru nécessaire d'insérer un deuxième alinéa dans l'article 79 du Code judiciaire prévoyant les conditions particulières pour être nommé juge de la jeunesse.

Pour pouvoir être nommé juge de la jeunesse, le magistrat devra prouver :

1° qu'il a suivi avec fruit un nombre déterminé de cours choisis parmi ceux dont la liste sera fixée par arrêté royal;

2° dat hij inderdaad een stage in een jeugdrechtsbank heeft doorgemaakt.

Eerste voorwaarde :

De student in de rechten die zich voorbereidt op het ambt van jeugdrechter moet uit zijn « keuzevakken » een aantal cursussen kiezen die op het programma staan van de rechtsfaculteit, de school voor criminologie en de faculteit van psychologie.

Het aantal van die cursussen en de lijst waaruit de student zijn keuze kan maken moeten bij koninklijk besluit worden vastgesteld. De lijst van die vakken dient te worden opgesteld in samenwerking met de universiteitsprofessoren, de unie voor jeugdrechters van het Rijk en de afgevaardigden van de ministeries die bevoegd zijn inzake jeugdbescherming.

Een doctor of licentiaat in de rechten die geen voldoende aantal keuzevakken uit de bij koninklijk besluit vastgestelde lijst heeft gevolgd, zal het bewijs moeten leveren dat hij naderhand met goed gevolg een examen over een voldoende aantal van die vakken heeft afgelegd.

Tweede voorwaarde :

Ook de organisatie van de stage bij de jeugdrechtsbank moet bij koninklijk besluit worden geregeld. Het is logischer en ook democratischer dat die stage op de een of andere manier wordt bezoldigd. Ze zou 1 000 arbeidsuren moeten tellen, verdeeld over ten hoogste vijf jaar.

De aldus georganiseerde stage zou een groter aantal kandidaten aantrekken en meteen een ruimere keuze bieden uit de gegadigden voor het ambt van jeugdrechter. De stage zou met de aan de balie doorgebrachte stage kunnen worden gecombineerd.

De stage zou bij een of twee daartoe erkende jeugdrechters moeten worden doorgemaakt.

Erkenning kan door de eerste voorzitter van het hof van beroep worden verleend, op advies van de procureur-generaal, de voorzitter van de rechtsbank van eerste aanleg en het Bureau van de unie voor jeugdrechters van het Rijk. De erkenning zou slechts drie jaar geldig zijn, maar hernieuwbaar.

Op het einde van de stage zou de jeugdrechter-stagemees-ter een gemotiveerd en omstandig advies over de waarde van de kandidaat moeten opstellen. Dat advies zou langs de hiërarchische weg aan de Minister van Justitie worden gericht. Een afschrift zou aan het Bureau van de unie voor jeugdrechters van het Rijk worden gezonden. Aan een lopende stage zou door de verantwoordelijke jeugdrechter een einde kunnen worden gemaakt indien de stagiair geen voldoening schenkt. Hij zou in dat geval een gemotiveerd advies moeten richten aan het Bureau van de unie voor jeugdrechters van het Rijk en aan de eerste voorzitter van het hof van beroep.

Al die bijzonderheden moeten in het uitvoeringsbesluit worden opgenomen. Ten slotte zouden er in elk gerechtelijk arrondissement tot rechter in de rechtsbank van eerste aanleg moeten worden benoemd, ten minste evenveel sollicitanten die aan beide voorwaarden voldoen als er krachten het reglement van die rechtsbank jeugdkamers zijn.

Zulks is noodzakelijk om te voorkomen dat het nieuwe artikel 191, tweede lid, in bepaalde omstandigheden niet zou kunnen worden nageleefd, met het gevolg dat de plaats van jeugdrechter ofwel vacant zou moeten blijven (wat onmogelijk is in arrondissementen met slechts één jeugdrechter) ofwel voor onbepaalde tijd zou worden ingenomen door een rechter die daartoe opdracht heeft gekregen maar die niet de door de nieuwe wet vereiste opleiding heeft genoten.

2° qu'il a accompli un stage effectif au sein d'un tribunal de la jeunesse.

Première condition :

L'étudiant en droit qui se destine aux fonctions de juge de la jeunesse choisira parmi ses cours « à option », un certain nombre de matières faisant partie des programmes de la faculté de droit, de l'école de criminologie et de la faculté de psychologie.

Le nombre de ces cours et la liste de ceux parmi lesquels l'étudiant pourrait faire son choix devront être fixés par arrêté royal. La liste de ces matières devrait être établie en collaboration avec les professeurs des universités, l'union des juges de la jeunesse et les délégués des ministères ayant la protection de la jeunesse dans leurs attributions.

Le docteur ou licencié en droit qui n'aurait pas présenté un nombre suffisant de cours à option parmi les matières fixées par arrêté royal devrait fournir la première preuve qu'il a satisfait ultérieurement à un examen sur un nombre suffisant de ces matières.

Seconde condition :

L'organisation du stage auprès du tribunal de la jeunesse fera également l'objet d'un arrêté royal. Il est évidemment plus normal et plus démocratique que ce stage puisse être rémunéré, sous une forme ou sous une autre. Il devrait compter 1 000 heures de travail, réparties sur un maximum de cinq années.

Le stage organisé de cette façon attirerait un plus grand nombre de candidats et permettrait donc un choix plus étendu parmi les candidats à la fonction de juge de la jeunesse. Il pourrait être combiné avec le stage au barreau.

Ce stage devrait être accompli auprès d'un ou de deux juges de la jeunesse agréés.

L'agrégation pourrait être octroyée par le premier président de la cour d'appel, sur avis du procureur général, du président du tribunal de première instance et du Bureau de l'union des juges de la jeunesse du Royaume. Cette agrégation ne serait valable que pour une durée de trois ans mais serait renouvelable.

Le juge de la jeunesse responsable de ce stage aurait l'obligation, en fin de stage, d'établir un avis motivé et circonstancié sur la valeur du candidat. Cet avis serait adressé au Ministre de la Justice par la voie hiérarchique. Une copie en serait adressée au Bureau de l'union des juges de la jeunesse du Royaume. En cours de stage, le juge de la jeunesse responsable pourrait y mettre fin, si le candidat ne donne pas satisfaction. Il devrait adresser un avis motivé au Bureau de l'union des juges de la jeunesse du Royaume et au premier président de la cour d'appel.

Ces diverses modalités devraient être reprises dans l'arrêté royal d'application. Enfin, dans chaque arrondissement judiciaire devront être nommés juges au tribunal de première instance au moins autant de candidats ayant satisfait à ces deux conditions qu'il y a de chambres de la jeunesse prévues au règlement de ce tribunal.

Cette disposition est indispensable, si l'on ne veut pas courir le risque de se trouver à certains moments dans l'impossibilité de respecter la nouvelle disposition de l'article 191, deuxième alinéa, avec pour conséquence, soit que la place de juge de la jeunesse devrait rester vacante (ce qui est impossible dans les arrondissements où il n'y a qu'une seule place de juge de la jeunesse), soit qu'elle serait occupée indéfiniment par un juge délégué qui n'aurait pas la qualification requise par la nouvelle loi.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

In artikel 79 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1976, wordt na het vijfde lid een lid ingevoegd, luidend als volgt :

« Elke rechtbank van eerste aanleg moet ten minste evenveel houders van het in artikel 191, tweede lid, genoemde getuigschrift tellen, als er plaatsen voor jeugdrechters binnen die rechtbank zijn. »

Art. 2

In artikel 191 van hetzelfde Wetboek wordt na het eerste lid een lid ingevoegd, luidend als volgt :

« Om tot het ambt van jeugdrechter te kunnen worden benoemd moet de gegadigde bovendien een stage in een jeugdrechtbank hebben doorgemaakt een getuigschrift voorleggen waaruit blijkt dat hij een specifieke universitaire opleiding heeft genoten, een en ander op de door de Koning vastgestelde wijze. »

20 november 1980.

PROPOSITION DE LOI

Article 1

Dans l'article 79 du Code judiciaire, modifié par la loi du 30 juin 1976, un alinéa, rédigé comme suit, est inséré après le cinquième alinéa :

« Chaque tribunal de première instance devra comprendre au moins autant de détenteurs de l'attestation visée à l'article 191, deuxième alinéa, qu'il y a de places de juges de la jeunesse au sein de ce tribunal. »

Art. 2

Dans l'article 191 du même Code, un alinéa, rédigé comme suit, est inséré après le premier alinéa :

« Pour pouvoir être désigné aux fonctions de juge de la jeunesse, le candidat doit, en outre, avoir accompli un stage au sein d'un tribunal de la jeunesse et pouvoir attester d'une formation universitaire spécifique, selon les modalités fixées par le Roi. »

20 novembre 1980.

Genevière RYCKMANS-CORIN
Leona DETIEGE
B.-J. RISPOULOS
J.-P. GRAFÉ
L. REMACLE
R. UYTENDAELE